

Stockholms
universitet

Kriminologiska institutionen

“Dömd på förhand”

En kvalitativ innehållsanalys om hur media skapar och upprätthåller stereotypa skildringar av muslimer och förmodade muslimer utifrån tryckt nyhetsmediers gestaltning av Boliden-fallet

Examensarbete för kandidatexamen i kriminologi, 15 hp

Kriminologi

Grundnivå

Vårterminen 2020

Theres Adolphson & Miriam Lind

Sammanfattning

Nyhetsmedier skapar och upprätthåller allmänhetens föreställningar och förståelser om de ämnen som de rapporterar om. De har möjlighet att bland annat påverka allmänhetens föreställningar om särskilda grupper i samhället – däribland muslimer och förmodade muslimer. Denna grupp stereotypiseras som terrorister som utgör ett okontrollerbart hot mot det västerländska samhället. Syftet med denna studie är därmed att undersöka hur medier upprätthåller dessa stereotypa skildringar av muslimer och förmodade muslimer.

Detta undersöks genom att studera hur den misstänkte gärningspersonen i det så kallade *Boliden-fallet* framställs av medier och vidare hur det kan förstås genom de teoretiska begreppen stigmatisering och andrafiering. Materialet till studien består av artiklar publicerade mellan den 18 november och 6 december 2015 i Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen, Svenska Dagbladet, Norran och Västerbottens-Kuriren. Artiklarna undersöktes genom en tematisk analys där tre huvudteman identifierades (1) misstänkliggörandet av mannen och misstänkliggörandet av muslimer (2) hotet mot Sverige och (3) säkerhetspolisen och mediernas roll.

Resultaten av studien visar att mannen i Boliden-fallet initialt beskrivs av medierna genom etnicitet och som ett hot mot Sverige och utan bekräftade uppgifter stämplas han som en sympatisör till terrororganisationen IS. Studiens slutsats är att medierna har en betydande roll för rekonstruerandet av maktordningen i samhället då individer och grupper utanför normen stereotypiseras. Mediernas gestaltning av Boliden-fallet visar hur de skapar en falsk förståelse för terrorism och hur det kan leda till att muslimer och förmodade muslimer stereotypiseras av allmänheten.

Nyckelord

Andrafiering, Diskriminering, Media, Orientalism, Ras- och etnisk profilering, Stigmatisering, Terrorism

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.2 Bakgrund	2
1.3 Syfte	3
1.4 Frågeställningar	3
2 Tidigare forskning	4
2.1 Ras- och etnisk diskriminering	4
2.2 Mediernas påverkande roll	5
3 Teoretiska perspektiv	7
3.1 Stigmatisering	7
3.2 Orientalism och teorin om <i>de Andra</i>	8
4 Metod och material	10
4.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt	10
4.2 Material och avgränsning	10
4.3 Tematisk analys	12
4.3.1 Tillvägagångssätt	13
4.4 Etik	14
5 Resultat och analys	15
5.1 Misstänkliggörandet av den misstänkte mannen och misstänkliggörandet av muslimer	15
5.2 Hotet mot Sverige	19
5.3 Säkerhetspolisen och mediernas roll	22
6 Diskussion och slutsats	26
6.1 Diskussion	26
6.2 Slutsats	28
7 Litteraturförteckning	30
7.2 Litteratur	30
7.1 Elektroniska källor	31
7.3 Muntliga källor	32
7.4 Bilagor	32
7.4.1 Analyserat material	32

1 Inledning

När flertaliga planerade terrorattacker riktade mot militär och civila byggnader i USA genomfördes av terroristorganisationen Al-Qaida den 11 september 2001 blev terrorism ett mer uppmärksammat problem i västvärlden, vilket har lett till ökad islamofobi (Malm 2009:610–611). Rädslan för terrorism har vuxit sig allt större, vilket många gånger förknippas med islam. Texter har skrivits av författare, som Bat Ye'or (2005) och Bruce Bawer (2006), som varnar för muslimer i Europa och att de planerar att dominera kontinenten. Muslimerna antas utgöra ett hot som de västerländska länderna behöver kontrollera (Malm 2009). Efter den 11 september 2001 och senare terrorattacker har ett förebyggande arbete mot terrorism tagit form. Den svenska regeringen skriver ”Terrorism hotar internationell fred och säkerhet, nationell säkerhet och våra grundläggande fri- och rättigheter” (skr. 2014/15:146, 1.4.1) i deras strategi mot förebyggande av terrorism i Sverige – men vad händer när en individs säkerhet samt fri- och rättigheter påverkas av detta förebyggande arbete?

I Sverige har det förebyggande arbetet mot terrorism tagit form genom terrorlagstiftning. Sedan 2010 har lagändringarna inneburit att rekrytering och utbildning för terrorism är förbjudet, vilket senare har utvecklats till förbud mot att resa utomlands med avsikt att delta i terrororganisationer. Även den så kallade *lagen om särskild utlänningskontroll* (1991:572) har utvecklats. Detta är ett brottsförebyggande arbete som avser att kontrollera att personer har rätt att vistas i Sverige (Schclarek Mulinari 2019:453, Sarnecki 2006:357–358). Enligt journalisten George Adam (SVT Nyheter 2019) innebär lagen att Säkerhetspolisen (Säpo) har rätt att gripa en person utan svenskt medborgarskap om personen upplevs utgöra en fara mot samhällets säkerhet oavsett om personen är misstänkt eller inte. Detta har kritiserats av bland annat Diskrimineringsombudsmannen¹ som menar att situationen för muslimer och förmodade muslimer har förvärrats, speciellt efter terrorlagstiftningen och hur den har missbrukats av bland annat polisen och tullen och på så vis lett till diskriminering av en viss grupp: muslimer och förmodade muslimer. De behandlas annorlunda och utsätts många gånger för rasprofilering (Schclarek Mulinari 2019:452). Exempel på hur denna terrorlagstiftning missbrukas och leder till diskriminering av muslimer och förmodade muslimer belyser Victor Lund Shammās i sin artikel ”The Arab Body” (2018). Han beskriver att som ”bärare” av en arabisk kropp, som

¹ Utredare hos Diskrimineringsombudsmannen. Intervju 6 mars 2020.

många gånger förknippas med islam (Malm 2009:24–25), får man motta en hel drös av bland annat samhällseliga misstankar, olika metoder av övervakning och en allmän uppmarsch av negativa symboliker.

År 2004 sände Fox News ett reportage som skildrar Malmö. Den amerikanska nyhetskanalen visade bilder på brottsplatser, bränder och räddningspersonal i deras arbete i staden. De förklarade att en fjärdedel av Malmös invånare är invandrade muslimer och 90 procent av dem är arbetslösa samt att denna grupp i samhället var orsaken till den rådande situationen i staden (Malm 2009:29). Både Zachary Mitnik (2017) och Kimberly A. Powell (2018) poängterar att mediernas skildringar av händelser kan påverka mottagarnas uppfattning om verkligheten. De menar att medier påverkar våra varseblivningar och därmed producerar stereotyper (ibid). Kopplat till denna studie har medierna en möjlighet att rekonstruera en stereotyp föreställning om muslimer, vilket har en inverkan på hur allmänheten uppfattar dem. Medierna är därmed en bidragande faktor till att muslimer bland annat uppfattas som våldsamma. Mediernas stereotypa framställning av muslimer kan även påverka den sociala maktordningen i samhället där muslimer blir utsatta för rasism och lättare hamnar utanför samhället (Hall 2013:248).

En händelse i Sverige som kan synliggöra effekterna av åtgärderna mot terrorism samt mediernas inverkan på de stereotypa uppfattningar om muslimer som våldsamma är det så kallade *Boliden-fallet* som ägde rum mellan den 18 och 22 november 2015. Fallet blev väl uppmärksammat i medierna, där en man med ursprung i Irak blev anhållen i sin frånvaro för terrorbrott och jagad av Säpo. Mannen greps av polisen och släpptes kort därefter samtidigt som misstankarna släpptes. Medierna skrev om händelserna under tiden av jakten på den misstänkta mannen och de har även skildrat hur mannen och polisen agerat efter att misstanken släpptes. Mediernas gestaltning av Boliden-fallet undersöks här som ett exempel på hur mediernas stigmatisering och stereotypa porträttering av muslimer och förmodade muslimer bidrar till samhällets ökande rädsla för terrorism och islam.

1.2 Bakgrund

Den 13 november 2015 skedde flertalet terrorattentat i Frankrikes huvudstad Paris. Dessa attacker startade en efterlysning efter flera involverade gärningspersoner med kopplingar till den islamiska staten (IS), som är en terrororganisation mest verksam i Irak och Syrien. Journalisten Ronja Mårtensson (2016) skriver i Svenska Dagbladet att attackerna i Paris startade

den så kallade *stora terrorjakten* i Europa. Några dagar senare, den 18 november, ökar Säpo för första gången terrorhotnivån i Sverige från en trea till en fyra på en femgradig skala. Ökningen till fyra innebär att terrorhotet mot Sverige är på en hög nivå. Samtidigt som den så kallade *terrorjakten* pågick i andra delar av Europa, pågick även en i Sverige där både Säpo och medierna var medverkande.

I samband med den ökade terrorhotnivån efterlystes och anhölls en man i sin frånvaro misstänkt för förberedelse till terrorbrott i Sverige (Wierup & Delin 2015). Den misstänkte mannen beskrevs som en man i 20-årsåldern som nyligen kommit till Sverige från Irak och Syrien. Namn och bild på den misstänkte mannen publicerades i medierna och det pågick mycket skriverier om honom. "Här är bilden som används av svenska poliser i jakten på den misstänkte terrorist som igår utlöste hotnivå 4", skriver journalisten Kim Malmgren (2015) i Expressen den 19 november där de tillsammans med den misstänktes bild publicerade bilder på andra män med överskriften "Här är svenska IS-terrorister och jihadister". Samma dag var mannen funnen av Säpo i en lägenhet i Boliden, en ort i Västerbottens län, där polisstyrkan griper mannen och han anhålls. Den 22 november, släpptes mannen och friades från misstankarna.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur medier kan bidra till upprätthållandet av stereotypa föreställningar om muslimer och förmodade muslimer. För att undersöka denna övergripande fråga kommer mediernas beskrivningar av ett enskilt fall, det så kallade *Boliden-fallet*, att studeras utifrån teorier om stigmatisering och andrafiering.

1.4 Frågeställningar

1. Hur framställer tryckta medier den misstänkte mannen i Boliden-fallet och hur påverkar detta porträtteringen av muslimer och förmodade muslimer i medierna?
2. Hur kan det förstås genom andrafiering och stigmatisering?

2 Tidigare forskning

2.1 Ras- och etnisk diskriminering

Att personer pekats ut av allmänheten men även av polisen baserat på deras hudfärg och etnicitet är inte ett nytt fenomen. Detta fenomen benämns för ras- och etnisk profilering, som framkom i USA under 2000-talet (Schclarek Mulinari 2017:7). I Storbritannien har staten även erkänt att fenomenet existerar. På den senaste tiden har ämnet även framkommit i svensk forskning (ibid:3, 8). I studien ”Slumpvis utvald” (2017) har Leandro Schclarek Mulinari undersökt polisens bemötande av personer med annan etnicitet än svensk. Resultatet av studien visar att flera av de medverkande personerna har blivit stoppade flertalet gånger i vardagliga sammanhang: på flygplatsen, i bilen och tillsammans med vännerna. Detta kan å ena sidan synliggöra hur polisens kontroller inte verkar påverkas av några andra omständigheter förutom att de misstänkta personerna har en hudfärg eller etnicitet som inte tillhör normen. Å andra sidan menar de medverkande poliserna i studien att det även är platsen, tiden och den misstänktes beteende som är av betydelse vid kontrollerna (ibid:26–27). Schclarek Mulinari betonar även muslimers utsatthet för Säpos förebyggande arbete mot terrorism, vilket kan ge konsekvenser för muslimer i Sverige. Muslimer påverkas till att agera försiktigt i flera vardagliga sammanhang: när de använder internet, besöker moskén och på arbetsplatsen (ibid:25). Schclarek Mulinaris forskning är av intresse för denna studie eftersom den kan förklara hur mediernas stereotypa skildringar av muslimer och förmodade muslimer kan komma att påverka allmänheten och polisens sätt att förstå och behandla denna grupp i samhället.

Den norska forskaren Victor Lund Shammas belyser hur muslimer och förmodade muslimer påverkas av den stereotypa föreställningen om dem. I artikeln ”The Arab Body” (2018) delar han med sig om erfarenheter där han och andra personer har blivit utpekade för kontroll på bland annat flygplatser. Shammas förklarar att varje gång han åker till USA blir han slumpmässigt utvald för en kontroll på flygplatsen. Han berättar vidare om andra tillfällen han blivit stoppad men även om tillfällen när andra araber blivit utvalda för en slumpmässig kontroll. Shammas skriver att den arabiska kroppen är framförallt annat en så kallad *paranoikerkropp*. Med andra ord menar han att det finns en paranoia för araber där den arabiska kroppen är ”a violent body, a risk-filled body” (Shammas 2018:3). Shammas studie används

för att öka förståelsen för vilka konsekvenser som kan uppstå för muslimer och förmodade muslimer när mediernas rapporteringar grundar sig i stereotypa skildringar.

2.2 Mediernas påverkande roll

Den statliga utredningen ”Är rättvisan rättvis?” är en rapport som avser att uppmärksamma diskrimineringen mot personer med etnisk och religiös tillhörighet av rättsväsendet i Sverige. Redaktören för rapporten och en av de medverkande forskarna, Jerzy Sarnecki, diskuterar fenomenet om den så kallade *brottsliga invandraren* i studien ”Brottslighet hos personer födda i Sverige och i utlandet’ ur ett strukturellt diskrimineringsperspektiv”. Sarnecki (2006:348–349) förklarar att medierna har en påverkande roll över rättsväsendet och hur personer med invandrabakgrund är överrepresenterade i kriminalstatistiken. Han menar att på senare tid har misstänkta gärningspersoners etnicitet blivit allt mer framträdande i medierna (ibid). Han förklarar att medierna konstruerar föreställningar om invandrare som brottsliga och att massmedierna har en inverkan på hur allmänheten uppfattar verkligheten. Detta kan leda till att stereotyper om särskilda grupper och individer i samhället uppstår, det vill säga den *brottsliga invandraren*, vilket är ett exempel på hur det kan leda till ökad diskriminering mot dessa grupper och individer (ibid:355–356). Medierna kan gestalta dessa individer som farliga för samhället och annorlunda i jämförelse med ”vanliga” svenskar (ibid:348). Enligt Sarnecki (ibid:4–5) kan dessa stereotypa föreställningar även påverka hur rättsväsendet uppfattar, behandlar och kontrollerar dessa individer och grupper. Sarneckis forskning kommer att användas i denna studie för att tolka mediernas roll i porträtteringen av mannen och hur Säpo kan agera och påverkas av mediernas beskrivningar.

Även Zachary Mitnik (2017) menar i studien, ”Post-9/11 Media Coverage of Terrorism”, att mediernas gestaltning av terrorism påverkar befolkningens förståelse. Han analyserar artiklar från tidningen *New York Times* för att studera vilka faktorer som influerar vilken täckning terroristattacker efter 11 september 2001 får i medier. Mitnik (2017:7) menar att mediernas rapportering kan vara varierande men att massmedier spelar en stor roll för många då de både tillförser och analyserar information angående aktuella händelser. Mitnik skriver att medier har en tydlig påverkan på individens uppfattning. Däremot behöver det inte betyda att de medvetet manipulerar läsare med missledande inlägg men att de genom deras ställningstagande i komplexa händelser på så vis passar in i redan existerande skildringar och gör de tillgängliga för befolkningen. Likaså kan medier fokusera på vilka mottagare de vill nå och forma

förståelsen för ett visst ämne (ibid:9). Mitnik menar att mediernas gestaltning påverkar befolkningens förståelse om terrorism i stort genom framförallt så kallad *moralpanik*. När medier skapar moralpanik visar de upp en bild som skildrar och förstärker stereotyper genom tittarnas känslor (ibid:11). Mediernas roll i att skapa moralpanik är väldokumenterad, enligt Mitnik (ibid:12), där medier upphöjer rädsla för avvikande beteende och ramaskri. Därpå kan moralpanik spela en roll i allmänhetens förståelse för terrorism.

Mitnik belyser också hur vinkling påverkar mediernas gestaltning. Medier har inte resurser att rapportera om vartenda brott och det finns en tendens att medierna fokuserar på ovanliga och speciella brott som avviker från det vardagliga. Detta gör att de ovanliga brotten förstås som mest förekommande av läsarna, där de utvecklar en falsk förståelse och rädsla för brott som inte speglar den verkliga brottsstatistiken. Mitnik (2017:14–16) anser att på så vis är mediernas gestaltning av terrorism missledande. Resultatet av Mitniks studie visar att både före och efter den 11 september 2001 presenteras terrorism som blodigt, personligt och islamiskt. Sådan gestaltning och dess oproportionerliga mängd formar den rädsla som allmänheten uppmuntras att känna och som riktar sig mot vissa grupper (ibid:32–33). Denna forskning kommer att tillämpas för att förstå hur medierna kan påverka allmänheten genom deras sätt att gestalta den misstänkte mannen i Boliden-fallet som terrorist.

Kimberly A. Powell skriver i studien ”Framing Islam/Creating Fear: An Analysis of U.S. Media Coverage of Terrorism from 2011–2016” (2018) att medierna är en bidragande faktor till de stereotypa föreställningarna som existerar om muslimer där en av de mest framträdande föreställningarna är att alla muslimer är terrorister. Likt Mitnik, förklarar Powell (2018:2–3) att allmänhetens uppfattning om verkligheten kan se annorlunda ut beroende på hur medierna har valt att gestalta händelserna de rapporterar om. Nyhetsmedier selekterar vilka nyheter som får utrymme i medierna samt på vilket sätt och till vilken utsträckning, vilket har en betydelse för hur allmänheten uppfattar händelsen. Studiens resultat visar att gärningspersoner utan någon koppling till islam till en början sällan beskrivs som terrorister i medierna, medan gärningspersoner med koppling till islam inledningsvis oftare beskrivs som terrorister, trots att handlingarna och motiven var densamma (ibid:4). Gärningspersoner utan någon koppling till islam framställs i mindre utsträckning som ett hot mot landet av medierna. När gärningspersonerna har kopplingar till islam är hotet betydligt mer framträdande i medierna eftersom de beskrivs vara knutna till islamistiska terrororganisationer. Detta ökar rapporteringen i medierna eftersom hotet upplevs större när personerna redan finns i landet och

med amerikanskt medborgarskap (ibid:6). Detta kan öka allmänhetens rädsla för muslimer eftersom de oftare och i större utsträckning förknippas med terrorism. Det kan även komma att öka rättsväsendets profilering mot muslimer och förmodade muslimer eftersom även de, enligt Sarneckis studie (2006:4–5), är påverkbara av mediernas framställning. Denna forskning kommer vara till hjälp för att kunna utgöra varför medierna väljer att porträttera den misstänkte mannen som en terrorist.

3 Teoretiska perspektiv

3.1 Stigmatisering

Erving Goffman (2015:10) skriver om relationen mellan stigma och avvikelse och hur den sociala miljön avgör vilka kategorier av individer som det är sannolikt att man träffar på. Goffman menar att när en individ, en främling, dyker upp är det vanligt att man redan vid första åsynen av individen kategoriserar och fastställer vissa egenskaper vid individens sociala identitet. Vid främlingens närvaro kan det framgå att den innehar någon mindre önskvärd egenskap, en egenskap som upplevs som oförenlig med vår mall över hur en individ ska vara, som gör att personen skiljer sig från övriga individer. På så vis har personen blivit en utstött människa och därpå stämpas den vilket innebär ett stigma (ibid).

Goffman menar att det finns tre artskilda stigmat som alla återfinns i sociologiska drag där en individ har ett drag, en egenskap, som inte undgår uppmärksamhet och att individen därmed på ett negativt sätt avviker från de ”normalas” förväntningar, alltså besitter ett stigma. Mannen i Boliden-fallet som misstänks för förberedelser till terrorbrott besitter ett av de stigmat Goffman beskriver, den ”tribiala” stigmat som handlar om nation, ras eller religion (ibid:12). Oavsiktligt, men på ett effektivt sätt, menar Goffman att vi vidtar diskriminerande åtgärder och på så vis reducerar vi denna individs livsmöjligheter. Medierna skriver tydligt ut var mannen härstammar från och det skapas ett stigma om mannen för att övertyga andra om den fara denna individ representerar (ibid:13). Risken är stor att i sociala situationer där en person har ett stigma, tar vi till kategoriseringar som inte stämmer, vilket kan medföra att både den stigmatiserade och de ”normala” blir besvärade (ibid:27). Goffman menar inte att individerna delas upp i två; de stigmatiserade och de normala, utan att varje individ har sina livslånga attribut och spelar i båda rollerna beroende på kontext och sammanhang (ibid:149). Teorin om stigmatisering handlar om hur vi människor kategoriserar personer utifrån olika stereotypa attribut och hur dessa

kategoriseringar får negativa konsekvenser. Denna teori kommer att användas till att förstå och förklara hur den misstänktes attribut och egenskaper, som bland annat härkomst, kan påverka allmänhetens föreställningar om honom. Relevant i denna studie är framförallt hur detta vidare manifesteras i mediernas gestaltning av den misstänkte mannen i Boliden-fallet. Enligt Goffman (2015:13) kan vi uppfatta personens avvärande reaktion som ett uttryck för individens defekt och sedan anse att både reaktionen och defekten är ett rättvist straff för något som andra representanter från samma grupp gjort sig skyldiga till och ser därmed behandlingen av honom som fullgod. Detta kan vara till hjälp för att förstå Säpo och mediernas agerande samt förklaringar efter händelsen då det framförts mycket kritik över deras skuldbeläggning och framställande av mannen.

Dock har det framkommit kritik på Goffmans analys av stigmatisering. Kritiken går ut på att Goffmans fokus på de socialpsykologiska dimensionerna samt individers upplevelser av stigma. Jo Phelan och Bruce Link (2001) menar att begreppet även måste relateras till maktförhållanden och sociala strukturer, då de menar att stigmatisering alltid sker under ojämlika maktförhållanden. Stigmatisering kommer därmed att kombineras med teorin om orientalism och *de Andra*. Dessa två teoretiska perspektiv har ett nära samband med maktförhållandena i samhället. De kan därmed öka förståelsen över hur stigmatisering inträffar under ojämlika maktförhållanden och hur detta kan påverka mediernas stereotypa porträttering av muslimer och förmodade muslimer.

3.2 Orientalism och teorin om *de Andra*

Mannen som i Boliden-fallet misstänktes för förberedelse till terrorbrott är född i Irak. Detta land ingår i regionen Mellanöstern, vilket även kan kallas för Främre Orienten. Enligt Edward Said (2016) har västvärlden skapat föreställningar om orienten som särskiljer dessa kulturer och samhällen från dem, denna företeelse benämner han för *orientalism*. Exempelvis uppfattas västvärlden som ett civiliserat, modernt och rationellt samhälle medan orienten uppfattas som ett barbariskt, primitivt och irrationellt samhälle (Laughey 2007:139). Med andra ord, utgör västvärlden och orienten ett motsatspar där västvärlden är överordnat orienten, vilket innebär att västvärlden erhåller makt över orienten och de föreställningar som existerar (Said 2016:69–71).

De föreställningar som västvärlden har skapat om orienten är även nära sammankopplat med teorin om *de Andra* (Said 2016:64). Västvärldens föreställningar av orienten leder till att orienten uppfattas som annorlunda eftersom de skiljer sig åt från västvärlden, vilket även gör dem underordnade västvärlden. En företeelse som exemplifierar detta är västerländska mediers porträttering av islam och kristendomen. Islam beskrivs ofta som en radikal och extremistisk religion medan kristendomen beskrivs som en mer återhållsam religion (Laughey 2007:140). Därmed kan en muslimsk person oftare stämplas som radikal än vad en kristen person kan. Terrorism, är en ytterligare föreställning om orienten som växte fram av bland annat västerländska medier under 1980-talet, vilket har förstärkt den negativa uppfattningen om personer från orienten som irrationella och barbariska (ibid).

De Andra är ytterligare en konstruktion som grundar sig i individers och gruppers skillnader i jämförelse med de som upplevs vara normen i samhället. John Storey (2018:199–200) förklarar att när man samtalar om etnicitet talar man aldrig om vita personer på samma sätt som man gör med exempelvis personer från Mellanöstern, eftersom vita personer utgör normen i samhället beskrivs de oftast utan koppling till sin etnicitet – de beskrivs snarare bara som människor. Detta är ett uttryck för att denna grupp är överordnade i samhället och mer privilegierad än de som tillhör en annan etnicitet. Dock kan kopplingar ske till individernas klass, kön och sexualitet. Den grupp av personer som inte tillhör normen placeras i en annan och underordnad grupp, det vill säga *de Andra* (Hall 2013:215, 248). I denna studie används teorin om *de Andra* för att förstå hur särskilda personer i samhället stämplas och pekats ut som avvikande baserat på deras etnicitet. Hall (2013:248) förklarar att stereotypa framställningar av *de Andra* kan reproducera maktförhållandena i samhället. Dessa stereotypa framställningar kan därmed påverka både rättsväsendet och allmänhetens uppfattning om att alla från denna del av världen är farliga för vårt samhälle. Därmed är orientalism och teorin om *de Andra* relevanta avseende studiens syfte och de kommer att användas för att förstå, tillsammans med Goffmans teori om stigmatisering, mediernas framställningar av den misstänkte mannen. Det vill säga, stigmatiseringen används för att förstå på vilket sätt mannen kategoriseras, medan orientalismen och teorin om *de Andra* förklarar varför han kategoriseras.

4 Metod och material

4.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

Konstruktivism är en ontologisk ståndpunkt där synsättet är att sociala företeelser och kategorier skapas via socialt samspel men att det också ständigt befinner revidering, de är socialt konstruerade. Konstruktivism innefattar även hur forskarnas uppfattningar och beskrivningar av den sociala verkligheten innebär konstruktioner och kan därmed även förstås som en epistemologisk utgångspunkt. Kunskapen uppfattas på så vis som något obestämbar och forskarens presentation kan inte anses som slutgiltig (Bryman 2008:37). För att visa på det obestämbara i vår kunskap angående den sociala verkligheten används också konstruktivism som begrepp (ibid:39). Enligt konstruktivismen konstrueras kategorier genom det sociala spelet (ibid 2008:39). Jens Rennstam och David Wästerfors (2015:53–54) instämmer att detta är kännetecknet för en konstruktivistisk ansats tillsammans med att man vill förklara hur denna företeelse blir till och hur den återskapas. Alan Bryman (2008:351) menar att kvalitativa forskare vanligtvis har målinriktade eller målstyrda urval, vilket handlar om att man väljer ut enheter som kopplas direkt med de forskningsfrågor som har utformats. Denna studie bygger på hur vi som forskare skapar en konstruktion av verkligheten, det studeras också mediernas konstruktion av verkligheten.

4.2 Material och avgränsning

Studien avser att undersöka hur medier bidrar till upprätthållandet av stereotypa föreställningar om muslimer och förmodade muslimer genom att fokusera på ett enskilt fall. Denna studie kommer att utgå från artiklar publicerade i tryckt morgon- och kvällspress som beskriver händelseförloppet och dess konsekvenser under de dagar som mannen i Boliden-fallet var misstänkt för förberedelse till terrorbrott. Studien utgår från artiklar publicerade i medier eftersom de kan ha en inverkan på hur allmänheten uppfattar verkligheten (Boréus 2016:157). Medierna har möjlighet att utöva denna makt eftersom allmänheten är i behov av den information som medierna tillhandahåller, det vill säga nyheter om vad som händer i världen (Strömbäck 2014:92). Dock måste varje nyhetsredaktion välja de händelser som de anser är viktigast. Nyhetsredaktionernas kriterier för vad som anses vara en viktig nyhet skiljer sig åt mellan olika aktörer. Exempelvis kan kvällspressen anse att mer underhållande nyheter är viktigare än nyheter som berör politik och ekonomi, vilket är vanligare i morgonpressen

(ibid:165). Nyhetstidningarnas val av nyheter är särskilt viktigt i den tryckta pressen eftersom utrymmet inte är lika stort som i deras webbaserade tidningar. Den här studien utgår därmed från artiklar publicerade i tryckt morgon- och kvällspress med både nationell och regional spridning för att erhålla ett mångsidigt resultat av mediernas framställning av den misstänkte mannen i Boliden-fallet. De aktuella nyhetstidningarna i studien är *Svenska Dagbladet*, *Dagens Nyheter*, *Aftonbladet*, *Expressen*, *Norran* och *Västerbottens-Kuriren*. *Norran* och *Västerbottens-Kuriren* är två lokala morgontidningar som främst rapporterar om händelser i Västerbotten, det län där den misstänkte mannen hittades av polisen. *Svenska Dagbladet* och *Dagens Nyheter* är också två morgontidningar och *Aftonbladet* och *Expressen* är två kvällstidningar. Dessa fyra tidningar har stor nationell spridning och de är inkluderade i studien eftersom Boliden-fallet berörde hela Sverige då hotnivån höjdes och befolkningen rekommenderades att agera mer vaksamt. En begränsning med att välja en typ av medier är att analysen endast utgår från ett perspektiv i hur man framställer gärningspersonen och brottet. Andra aktörer, som till exempel televiserade medier och sociala medier, uteblir, vilket medför att frågeställningarna endast besvaras utifrån ett perspektiv då olika segment i befolkningen får upp olika flöden.

Artiklarna hämtades från mediearkivet Retriever där något av sökorden *Boliden*, *Bolidenfallet*, *Boliden-fallet*, *Moder Mothanna Magid* och *terror* inkluderades i sökningen. Dessa ord inkluderades i sökningen eftersom den misstänkte personen beskrivs som terrorist eller i sammanhang som benämner terrorism. Händelsen förknippas även med Boliden eftersom det var där mannen hittades av polisen. Personens namn inkluderas i sökningen eftersom namnet spreds snabbt i medierna och många källor använde namnet när de hänvisade till den misstänkte mannen. Citat och utvalda artiklar är återgivna i sin ursprungsform där det också framgår att medierna stavade mannens namn olika. Samtliga ord, förutom mannens namn, trunkerades vilket medför att sökresultatet resulterade i ett större antal artiklar eftersom orden inkluderar alternativa ändelser, exempelvis inkluderas artiklar som nämnde terrorism och terrorist.

Händelsen från att mannen misstänktes och blev anhållen i sin frånvaro till att han blev gripen och sedan frisläppt från misstankarna skedde mellan 18 till 22 november 2015. Rapporteringen om händelserna fortsatte även efter denna period. Enligt mediearkivets analys över publicerade artiklar med dessa sökord minskade rapporteringen efter två veckor. Studien utgår därmed ifrån perioden 18 november till 6 december. Sökningen resulterade i totalt 1371 artiklar från de aktuella tidningarna. Artiklarna sorterades ut efter vad som ansågs mest relevant avseende

studiens syfte och frågeställningar. Flertalet av de funna artiklarna i mediearkivet berörde andra händelser, bland annat terrorattentaten i Paris som skedde några dagar innan Boliden-fallet. Därmed valdes enbart de artiklar ut som handlade om den misstänkte mannen i Boliden-fallet. Det slutgiltiga urvalet av artiklar presenteras i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Fördelningen av antalet artiklar i respektive tidning.

Aftonbladet	Dagens Nyheter	Expressen	Svenska Dagbladet	Norran	Västerbottens-Kuriren	Totalt
13	9	7	10	4	5	48

4.3 Tematisk analys

Analysen av materialet sker genom en kvalitativ innehållsanalys för att undersöka vilka termer som används samt vilken betydelse dessa termer har för forskningens syfte (Ahrne & Svensson 2015:10–11). Ett vanligt sätt att analysera kvalitativa data är med hjälp av en tematisk analys. En tematisk analys kännetecknas av att den används för att upptäcka och identifiera teman som är kopplat till de teoretiska perspektiven samt studiens fokus (Bryman 2018:702). En typ av tematisk analys är så kallad *framework* där forskaren skapar centrala teman som har identifierats vid upprepad och noggrann läsning av materialet. Teman som forskaren skapar utgör i grunden återkommande motiv och ämnen, med andra ord letar man efter repetitioner för att identifiera teman (Bryman 2016:528, 551). Vid användning av en tematisk analys är fokus på vad och hur någonting sägs (Bryman 2011:527). Bryman (2016:703) beskriver ett tema utifrån fyra kännetecken, enligt honom ska ett tema vara en kategori som identifierats av analytikerns data, vara kopplad till forskningens fokus, bygga på koder som identifierats samt att det ska förse forskaren med ett teoretiskt bidrag utifrån hans teoretiska förståelse.

I en tematisk analys finns det en kontinuerlig samverkan mellan tolkning och granskning (Bryman 2018:703). Denna uppsats bygger på tolkningar av det empiriska materialet med stöd i de teoretiska perspektiven. Dessa tolkningar medför att förförståelsen kan ha en inverkan på resultatet. En individs förförståelse grundar sig i faktorer som kultur, klass, språk och personliga erfarenheter (Hartman 2004:191; Thurén 2007:60). Med förförståelse kan materialet tolkas och förstås vilket medför att andra forskare kan tolka materialet på ett annat sätt. Förförståelsen kan upplevas som en nackdel för uppsatsen och komma att minska tillförlitligheten. Dock

förekommer forskarens förförståelse i samtliga kvalitativa studier eftersom varje tolkning grundar sig i forskarens kunskap och tolkningar behövs genom hela forskningsprocessen för att forskaren ska kunna komma fram till en slutsats (Svensson 2015:210–211). Författarnas förförståelse i denna studie om Boliden-fallet påverkar inte bara hur materialet tolkas utan också författarnas urval av material. Författarna bodde i Västerbotten då denna händelse ägde rum vilket medför att båda kunde relatera till det stora pådraget av polisinsats och mängden av nyhetsrapporteringar, vilket kan ha påverkat vad i studien författarna gett större utrymme samt uteslutit. Utbildning inom kriminologi och även medievetenskap påverkar också författarnas förförståelse. Intresset för ämnet väcktes under en intervju för en annan studie med Diskrimineringsombudsmannen, som belyste och beskrev hur muslimer och förmodade muslimer diskrimineras av olika aktörer. Detta har även påverkat förförståelsen för ämnet, vilket i sin tur påverkade studiens urval och hur tolkningen av materialet har skett. Den interna validiteten är däremot hög då det fanns en god överensstämmelse mellan de teoretiska perspektiven i studien samt de observationer som gjorts (Bryman 2008:352). Vid en rekonstruktion av studien kan andra resultat framkomma, då de som utför studien kan inneha andra uppfattningar om verkligheten. Den externa reliabiliteten är därför svår att uppfylla då det är svårt att ”frysa” en social miljö då våra uppfattningar förändras kontinuerligt. Den interna reliabiliteten är däremot hög då tolkningarna genomfördes i samstämmighet mellan forskarna (Bryman 2008:352). På grund av förförståelsen kommer undersökningens tillvägagångssätt att noggrant beskrivas för att öka studiens transparens och därmed ge resultatet en högre tillförlitlighet (Bryman 2018:485–486). Med transparens menas att det är viktigt att redogöra för studiens process och därmed inte utelämna varken fördelar med studien eller dess brister (Ahrne & Svensson 2015:25). För en eventuellt framtida rekonstruktion av studien är det likaså viktigt att i detalj beskriva tillvägagångssättet som användes i studien (Bryman 2008:49).

4.3.1 Tillvägagångssätt

I intervjun med Diskrimineringsombudsmannen väcktes intresset att studera diskriminering av muslimer och förmodade muslimer. Till att börja med valdes de aktuella teorierna samt de tidigare nämnda sökorden som skulle användas vid sökandet av materialet. Studien utgår ifrån den abduktiva ansatsen, vilket innebär att materialet kommer tolkas genom den tidigare forskningen och de teoretiska perspektiven samtidigt som materialet även påverkar de tolkningar som görs (Bryman 2018 478; Ekström & Johansson 2019:19; Svensson 2015:219). Efter första genomläsningen av materialet bearbetades den tidigare forskningen och teorierna

för att bli bättre lämpade till studiens syfte. Under genomläsningen skapades även teman genom användandet av några i *framework* rekommendationer för tillvägagångssätt (Bryman 2018:705). Då upptäcktes teman som gång på gång var återkommande. Uppmärksamheten lades även på mediernas uttryck och ord som de använde samt de olika tidningarnas likheter och skillnader vid rapporteringen. Som tidigare nämnt var de teoretiska perspektiven bestämt redan innan genomgången av materialet för att de skulle kunna användas vid sökandet av begrepp som en utgångspunkt för teman (Bryman 2008:529–530). De centrala teman som uppmärksammades i studien är: (1) misstänkliggörandet av den misstänkte mannen och misstänkliggörandet av muslimer (2) hotet mot Sverige och (3) säkerhetspolisens och mediernas roll.

4.4 Etik

Inom samhällsvetenskaplig forskning finns särskilda forskningsetiska principer som bör tas i beaktande under studiens gång. Det så kallade *forskningskravet och individskyddskravet*, där den förstnämnda handlar om att bedriva forskning som är både utvecklande för kunskapen och den vetenskapliga metoden. Individskyddskravet handlar om att de medverkande individernas integritet inte inskränks på grund av forskningen. Individskyddskravet är uppdelat i fyra huvudkrav som alla avser att skydda individen: *informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet 2002:5–6). Vid studier av enskilda individer är det särskilt viktigt att ha dessa forskningsetiska principerna i åtanke. Denna studie bygger på material från tryckta medier, vilket innebär att namnet på den misstänkte mannen i Boliden-fallet nämns i några av de utvalda citaten. Mannens namn används också som ett av sökorden i studien. Detta kan upplevas som en inskränkning på mannens integritet eftersom han inte godkänt sin medverkan eller att hans namn används i studien. Dock blev Boliden-fallet ett uppmärksammat fall och namnet på mannen blev känt på grund av medierna. Därmed bedöms mannen inte påverkas ytterligare negativt av denna studie, särskilt då studien riktar uppmärksamheten mot mediernas gestaltning av händelsen och inte mot mannen. Med andra ord togs individskyddskravet i beaktande under studiens gång, men eftersom medierna redan publicerat hans namn i flertalet artiklar under denna period, skedde ett beslut att använda det i sökorden.

5 Resultat och analys

5.1 Misstänkliggörandet av den misstänkte mannen och misstänkliggörandet av muslimer

Detta tema visar hur medierna rapporterar om mannen som ett hot, men också om att han är oskyldig och inte kan tänkas ha gjort det han misstänks för. Medierna porträtterar mannen genom dessa två synsätt, där båda förstärker föreställningarna om att muslimer utgör ett hot mot samhället. När han porträtteras som god, med vittnesmål från bland annat vänner, presenteras det som att just han visserligen är en ”god” muslim, som kan tolkas som att muslimer inte ses som goda. Temat visar hur muslimer förknippas med terrorism och hur mannen misstänkliggörs bland annat på grund av var han härstammar från.

Den 19 november 2015 rapporterar den tryckta pressen att en man i 20-årsåldern är anhållen i sin frånvaro misstänkt för förberedelse till terrorbrott. I utdrag av empirin nedan uppmärksammas det att mannen nyligen anlant till Sverige från Irak och Syrien, där han bland annat ska ha samverkat med terrororganisationen IS.

Obekräftade uppgifter gör gällande att den misstänkte nyligen rest in i landet och enligt Göteborgs-Posten ska det handla om en irakisk man med IS-sympatier som kommit till Sverige via Tyskland. Inte heller det ville Säpoledningen kommentera. Allt pekar emellertid på att den misstänkte är knuten till den extremistiska islamistiska miljön. Såväl Anders Thornberg som NCT:S chef Mats Sandberg återkom till att Sverige anses vara ett legitimt mål för IS. – Våldsbefrämjande islamism utgör det främsta hotet i Sverige idag. Det finns aktörer som har såväl avsikt som förmåga att genomföra attentat i Sverige, säger Thornberg (”Polisen ökar närvaron på allmänna platser” DN 2015-11-19)

Trots obekräftade uppgifter skriver Dagens Nyheter att mannen sympatiserar med IS och har ursprung i Mellanöstern, vilket är ett område som ingår i det som västvärlden uppfattar som orienten. På så sätt misstänkliggörs inte enbart mannen utan hela området han antas komma från. Detta kan medföra att särskilda tolkningar kan uppstå hos mottagaren på grund av de redan existerande föreställningarna om orienten. Beskrivningarna av mannen i citatet ovan kan tolkas som att han har ett stigma, det vill säga att han kategoriseras som en terrorist från orienten, vilket medför att han innehar negativa egenskaper (Goffman 2015:10). Var mannen härstammar ifrån kopplas samman med IS och därmed kan det tolkas som att personer från Irak som kan kopplas samman med Islam framställs som våldsamma. Inom orientalismen har västvärlden skapat en föreställning om orienten som beskriver dess befolkning som våldsamma i jämförelse

med den civiliserade västvärlden (Laughey 2007:139). Sarnecki (2006:348) förklarar att medierna betonar gärningspersoners etnicitet inom brottsrapporteringen, vilket skapar stereotypen om den *brottsliga invandraren*. Mediernas rapportering om mannen hade eventuellt skett i mindre utsträckning om mannen inte tillhörde *de Andra* och inte hade någon koppling till orienten eller islam. Powell (2018:6) belyser att gärningspersoner utan någon koppling till utlandet uppmärksammas i mindre utsträckning i medierna eftersom hotet mot landet upplevs som mildare. Dagens Nyheter är en av de medier som lyfter mannens anknytning till IS, vilket tydliggör hur medierna har en tendens att uppmärksamma händelser som berör gärningspersoner med koppling till islam (ibid). Dagens Nyheter skriver i citatet nedan att den misstänkte mannen är ”en inrest islamistisk terrormisstänkt” och han blir därmed symbolen för den kollektiva rädslan i det svenska samhället.

En person har, som termen lyder, anhållits i sin frånvaro. Men för miljontals människors liv är han i högsta grad närvarande. Efter att Säpo höjde terrorhotnivån från tre till fyra med anledning av en inrest islamistisk terrormisstänkt blev han omedelbart symbolen för vår kollektiva rädsla. (”Att hantera terrorhotet kräver balans mellan två känslor” DN, 2015-11-20)

Detta kan förstås genom Mitniks (2017:7) studie där han menar att medierna kan skildra verkligheten på ett sätt som förstärker stereotyper genom mottagarnas känslor. När mannen beskrivs i medier som en ”inrest islamistisk terrormisstänkt” kan allmänhetens rädsla för personer som antas ha koppling till islam öka. Beskrivningarna om honom förstärker den stereotypa bilden av orienten. Mannen beskrivs som en av *de Andra*, det vill säga en person som avviker från det normala. Enligt Hall (2013:248) reproduceras maktförhållandena i samhället genom dessa stereotypa framställningarna av *de Andra*. I detta fall kan muslimer och förmodade muslimer i Sverige bli mer underordnade och sämre behandlade av dem som uppfattas som normen i samhället.

Ranstorp [terrorforskare] anser också att det är högst otroligt att Mutar Muthanna Majid var ensam. – Det finns troligen fler personer som har samröre med honom. Det är väldigt sällsynt att de är helt ensamma, säger Ranstorp. (”Det här visar att vi har en kapabel säkerhetstjänst”, Aftonbladet, 2015-11-20)

I citat ovan från Aftonbladet skrivs det, enligt spekulationer av terrorforskare att mannen inte var ensam. Ranstorp, som är terrorforskare, säger att det är sällsynt att ”de” är helt ensamma. I artikeln framgår dock inte vad Ranstorp menar med ”de”. ”De” som i muslimer, eller ”de” som i terrorister? Det kan mest troligt förstås som att det är terrorister Ranstorp pratar om men att

hans uttalande ”spiller över” och misstänkliggör andra muslimer i och med att även de andra Ranstorp pratar om antas vara muslimer (och terrorister). I flera andra artiklar poängteras det att den misstänkte mannen förmodligen hade medhjälpare. Hotet förstoras när det beskrivs vara flera personer inblandade, vilket leder till att misstänkliggörandet av muslimer ökar. Detta kan grunda sig i stereotipa föreställningar om att terrorister med anknytning till islam eller terrororganisationer planerar och utför dåd i grupp. Eftersom mannen visade sig vara oskyldig till misstankarna grundas inte dessa påståenden i fakta utan enbart i tidigare framställningar och föreställningar av terrorister. Exempelvis, begicks terrorattentat i Frankrike samma vecka av en grupp med kopplingar till IS.

Den 19 november griper polisen mannen i Boliden i Västerbottens län. I citatet nedan publicerad i Aftonbladet beskriver den misstänkte mannen hur polisen bemötte honom vid gripandet.

Mutar Muthanna Majid, 22, hade ingen aning om att han var efterlyst när han greps av polisens utanför vårdcentralen i Boliden. ”En av de första saker de frågade mig var om jag hade bomber och vapen”, säger han i en intervju med aftonbladet. (”De frågade mig om bomber och vapen” Aftonbladet, 2015-11-25)

Mannen säger; ”En av de första saker de frågade mig var om jag hade bomber och vapen”, vilket kan synliggöra konsekvenserna av mediernas stereotipa skildringar om muslimer och förmodade muslimer. Det vill säga att de misstänks som våldsamma och som terrorister. Detta är en vanlig föreställning i västvärlden enligt Saids teori om orientalismen, vilket bland annat grundar sig i mediernas rapportering om terrorism under 1980-talet (Laughey 2007:140). Enligt Sarnecki (2006:4–5) kan mediernas stereotypisering påverka hur rättsväsendet agerar i situationer som berör personer som inte uppfattas som svenskar. Att polisen frågar om mannen har bomber och vapen kan även förklaras utifrån Shammas artikel ”The Arab Body” (2018). Shammas förklarar att inneha en så kallad *arabisk kropp* medför negativa konsekvenser där man uppfattas som farlig av andra. Shammas menar att detta har visat sig medföra flera slumpmässiga kontroller för araber, muslimer och förmodade muslimer. Detta överensstämmer med Schclarek Mulinaris (2017) studie som förklarar att personer med annan etnicitet än svensk många gånger utsätts för upprepade och obefogade kontroller av rättsväsendet.

Beskrivningen av detta okontrollerbara hot leder vidare till *misstänkliggörandet av muslimer*. I flertaliga av de aktuella artiklarna belyser medierna hur det kommer bli ökade kontroller och vaksamhet *överallt* i situationen som uppstått, dock är det endast asylboende som konkret

nämns. Migrationsministern Morgan Johansson bekräftar att personer som bor på asylboenden kommer att uppleva en ökad kontroll.

De kommer nog att få uppleva en ökad kontroll och ökad polisiär närvaro i vissa fall, för det är klart att vi måste skärpa vår vaksamhet överallt i den här situationen. ("Ökad kontroll att vänta på boenden" Norran, 2015-11-21)

Citatet ovan kan bland annat förklaras utifrån Powells (2018) studie. Hon menar att de existerande stereotypa och mest framträdande föreställningarna är att alla muslimer är terrorister. Enligt Powell (ibid:4) uppmärksammas gärningspersoner med koppling till islam i större utsträckning än andra terrorister. Detta medför att rädslan för muslimer och förmodade muslimer ökar i samhället. Detta kan också förstås vidare genom Shammass (2018:3) artikel där han lyfter hur muslimer och förmodade muslimer ofta blir stoppade för en slumpmässig kontroll. Han skriver att det finns en paranoia för den arabiska kroppen och att bäraren av kroppen är våldsam och farlig. Detta är något som även synliggör hur de upplevs som farliga mot den civiliserade västvärlden, vilket är en vanlig föreställning om muslimer och förmodade muslimer inom teorin om orientalismen (Said 2016; Laughey 2007). Sarnecki (2006:348–356) menar att en konsekvens av mediernas konstruerade föreställningar om invandrare, eller som i detta fall muslimer och förmodade muslimer, som brottsliga är att det påverkar hur allmänheten uppfattar verkligheten.

En granne till den misstänkte mannen blir intervjuad av Dagens Nyheter och förklarar att han också är rädd för att just svenskar ska börja misstänka muslimer som är på flykt och säger att det inte är något muslimskt med att döda.

Det som har hänt gör mig väldigt ledsen, det var en skrämmande natt. Jag har flytt från terrorism och dödande, mött faror på havet för att kunna ta mig hit. Det finns inget muslimskt med att döda, men nu är jag rädd att det här kommer att göra att svenskar börjar misstänka muslimer som är på flykt, säger Ahmed. ("Chock och rädsla efter polisens terroristjakt i Boliden" DN, 2015-11-21)

I citatet får man ta del av mediernas rapportering om muslimer och förmodade muslimers oro för att de ska misstänkliggöras, vilket även bekräftas med tanke på den ökade vaksamheten och kontrollen på ställen där de bor. Schclarek Mulinari (2017:25) betonar i sin studie om ras- och etnisk profilering att det är en vanlig företeelse att muslimer och förmodade muslimer känner ett behov av att tänka på sitt beteende i vardagliga sammanhang för att inte misstänkliggöras

som terrorister. Han förklarar att Säpos arbete mot terrorism kan påverka muslimers beteende på bland annat arbetsplatsen och när de använder internet. Enligt Schclarek Mulinari måste muslimer bekräfta att de inte sympatiserar med IS för att de inte ska misstänkliggöras som terrorister, vilket tydliggörs ytterligare i medierna under Boliden-fallet.

Ingen av vännerna kan kännas vid att Moder Mothanna Magid uttryckt sympatier för Islamiska staten eller någon annan terrorgrupp. Tvärtom. – Han hatar IS. Han flydde hit pga av IS och om Mosul skulle befrias skulle han återvända direkt. Det har han sagt, säger vännen som greps samtidigt. ("Försvaras av sin mor" Expressen, 2015-11-21)

Medierna porträtterar även mannen genom vänners beskrivningar av honom och utifrån dessa utsagor framträder en bild av att det var obegripligt att han skulle ha med IS att göra. Då muslimer kopplas till IS, måste de här ge uttryck för vilket ställningstagande de har. I detta citat kan det också tolkas som att när mannen beskrivs som god, porträtterar medierna honom som "den goda muslimen", vilket också bekräftar bilden av att muslimer kan ses som ett hot.

5.2 Hotet mot Sverige

I temat *hotet mot Sverige* beskrivs det hur Boliden-fallet förstärker bilden av terrorism som ett okontrollerbart hot som ständigt behöver kontrolleras. I temat kommer det att belysas hur medierna beskriver terrorism och vilken betydelse medierna har för allmänhetens förståelse av begreppet. Medierna kopplar även terrorism till islam och rapporterar händelsen parallellt med Paris-attentaten samtidigt som de uppmärksammar att det inte finns en koppling däremellan. Temat visar vidare att mediernas gestaltning av terrorism skapar och upprätthåller bilden av terrorism som något främmande och blodig.

Säpo valde i samband med jakten på den misstänkte mannen att höja terrorhotnivån till en fyra av fem nivåer i skalan. Medierna skriver att mannen är efterlyst och att chanserna att mannen grips är goda. I citatet nedan skapar Dagens Nyheter däremot en bild av att chanserna att stoppa dådet och gripa mannen är ganska dåliga. De skriver att *om* man hittar mannen är chanserna hyggliga att mannen grips, men framställer det snarare som en svår uppgift.

Om polisen väl hittar den terrorist man letar efter är alltså chanserna att denne grips, eller kan oskadliggöras, rätt hyggliga. Men det är naturligtvis en kapplöpning mot terroristerna – innan nästa terrordåd i Sverige kan vara ett faktum. ("Myndigheternas larm visar på det allvarliga läget" DN, 2015-11-19)

Dagens nyheter menar även att det är en ”kapplöpning mot terroristerna – innan nästa terrordåd i Sverige kan vara ett faktum”, vilket också ger en bild av att det kan ske när som helst, att hotet är okontrollerbart och att Sverige behöver mer kontroll för att klara av terrorism. Shammas (2018:13) beskriver hur den okontrollerbara terrorismen ger uttryck i att man inför mer kontroller på muslimer och förmodade muslimer. Han belyser, som tidigare nämnt, att araber ofta blir utvalda för en slumpmässig kontroll på flygplatser. Vidare skriver Svenska Dagbladet i samma mening om den höjda hotnivån, den pågående jakten på mannen samt ”de blodiga attentaten i Paris” som skedde en vecka innan Boliden-fallet.

Under den förhöjda hotnivån i Sverige, som nu är satt till en fyra av fem nivåer i skalan, pågår en intensiv jakt efter en man som ska ha kopplingar till IS, terrorgruppen som tagit på sig de blodiga attentaten i Paris för en vecka sedan. (”Misstänkt kan ha flera medhjälpare” SvD, 2015-11-20)

Som Mitnik (2017:7) menar påverkas befolkningen av mediernas gestaltning av terrorism. När medierna återkommande rapporterar om att en terrorattack ska ske i närtid skapas en rädsla för detta i samhället då de har en klar påverkan på hur samhället uppfattar situationen. Dessutom menar Mitnik att medierna bland annat gestaltar terrorism som blodigt vilket också formar en specifik rädsla som de uppmuntrar oss att känna för detta. De skriver om jakten på mannen och menar att han har kopplingar till IS och i samma mening skriver de om ”de blodiga attentaten i Paris”. Genom att parallellt rapportera om Paris-attacken förstärks känslan av hot och rädsla. Detta gör medierna samtidigt som de också uppmärksammar att det inte finns någon bekräftad koppling.

Det finns inga kända konkreta kopplingar till händelserna i Frankrike och Belgien, men dåden i Paris är en anledning i den sammanvägda bedömningen att höja hotnivån. Ett annat skäl är att Sverige ses som ett legitimt mål av våldsbejakande islamister och att flera personer både har ”avsikt och förmåga” att begå terrorhandlingar, enligt Mats Sandberg, chef för Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT). – Det finns ett antal personer som bidrar till den hotbild vi har, säger NCT-chefen Mats Sandberg. (”Höjd beredskap – misstänkt terrorist jagas av Säpo” VK, 2015-11-19)

Västerbottens-Kuriren menar att det inte finns någon konkret koppling till tidigare skeenden i världen men att Sverige ses som ett legitimt mål av våldsbejakande islamister. De menar att det finns flera personer som skulle kunna begå terrorhandlingar och att ett antal personer bidrar till den hotbild Sverige har. Detta kan förstås genom Shammas (2018:3) studie där han skriver att det finns en paranoia för den arabiska kroppen och att den kopplas till våldsamma handlingar.

Den föreställda bilden som finns om att araber; som kopplas till islam, gör att terrordåd i grupp bidrar till en ökad rädsla för de som tros tillhöra den gruppen i samhället.

I citatet nedan kan det också förstås hur rädsla för terror uppmuntras av medierna genom att terrorism beskrivs kunna hända när som helst. Aftonbladet skriver att kriminologen Leif GW Persson menar att ”förr eller senare smäller det”.

Hotbilden mot Sverige är dock med största sannolikhet hög menar GW. “Förr eller senare smäller det”, säger han men tror att det sker först när allt lugnat ner sig. “Det är mycket ovanligt att slå till så här tätt inpå”. (“De tycks inte ha en susning hur Säpo jobbar” Aftonbladet 2015-11-24)

Enligt Mitnik (2017:14–16) kan detta leda till att ett sånt ovanligt brott kan förstås som ett vanligt brott, och att en falsk förståelse för terrorism uppstår. Med andra ord kan mediernas omfattande rapportering om terrorism påverka mottagarna att uppfatta brottet som vanligt förekommande. Mitnik (ibid) menar att mediernas gestaltning av terrorism på så vis är missledande. Dessutom kan trovärdigheten i mediernas rapportering öka när de refererar till experter som kriminologer och terrorforskare. Medierna har en stor roll i samhällets förståelse i ämnen, i detta fall terrorism, och att de därmed har en medverkande roll i att skapa en ökad rädsla.

Dagens Nyheter skriver i citatet nedan att mannen var orsaken till att man höjde hotbildsnivån och att det då måste finnas ett allvarligt hot. Däremot menar de att om mannen är ett allvarligt hot kan man tänka sig att han vill undvika att bli gripen och inte gömma sig på ett asylboende med sitt namn på dörren.

Han var orsaken till att man höjde hotbildsnivån. En sådan höjning är ganska allvarlig och i så fall måste det finnas ett allvarligt hot. Då kan man tänka sig att den person som ligger bakom det här försöker undvika att bli haffad. Då kanske man inte ska gömma sig på ett asylboende med sitt namn på dörren. (“Den misstänkte levde ett öppet liv på facebook” DN, 2015-11-21)

Man kan uppfatta det som att mannen inte uppfyller andra föreställningar om hur en terrorist beter sig. Trots det är polisen klädda i hjälm och skottsäkra västar när de utför gripandet av mannen i Boliden, vilket kan ses i citatet nedan från Aftonbladet.

Enligt ett vittne skedde insatsen vid ett asylboende. – Jag räknade till elva polisbilar och en bil som såg ut att vara från insatsstyrkan. För att vara i lilla Boliden var det ett otroligt pådrag. Jag såg även poliser med hjälm och skottsäkra västar, säger vittnet. ("Jakten är över" Aftonbladet, 2015-11-20)

Genom detta kan det förstås att pådraget inte var proportionellt i förhållande till situationen. Sarnecki (2006:4–5) förklarar hur mediernas stereotypiska gestaltning om invandrare har en inverkan på hur rättsväsendet agerar i situationer där de behöver kontrollera och hantera personer som inte uppfattas som svenskar. Enligt orientalismen (Laughey 2007:139) och Shammas (2018:3) upplevs muslimer och förmodade muslimer som våldsamma och farliga för det västerländska samhället, vilket skulle kunna förklara polisernas utstyrsel samt mediernas uppmärksamhet mot detta. Däremot ska det understrykas att detta bör undersökas närmare för att kunna konstatera att detta är fallet.

5.3 Säkerhetspolisen och mediernas roll

Mannen greps den 19 november av polisen i Boliden och tre dagar senare, den 22 november släpps han och frikänns från terroristmisstankarna. Trots det fortsätter medierna att skriva om honom, vilket tar sig uttryck i mediernas kritiserande av sitt eget samt Säpos agerande. Detta tema visar hur det sker en vändning i medierna och hur uppmärksamheten nu riktas mot mediernas och Säpos roll. Den nu frikände mannen gestaltas som ett offer för dessa två aktörer istället för ett hot mot det svenska samhället. Temat synliggör även hur medierna är medvetna om vilken effekt deras gestaltning har i samhället samt hur de påverkar och är påverkbara av rättsväsendet.

Inledningsvis hyllades Säpo för deras insats när mannen greps av polisen i Boliden. Säpo beskrivs som effektiva och tillförlitliga av medierna. I citatet nedan har Svenska Dagbladet intervjuat två terrorforskare som talar om Säpo på ett positivt sätt, det vill säga att de är seriösa och noggranna i sina bedömningar.

Att Säpo nu ändrar hotbilden är klart och tydligt ett tecken på hur allvarlig situationen är. Säpo är inte alarmister, de är seriösa och noggranna i sina bedömningar och därför tar jag [Hans Brun, terrorforskare] det här på största allvar. Magnus Ranstorp, terrorforskare vid Försvarshögskolan, resonerar snarlikt. – Det här skickar en viktig signal om att man tar det här på allvar och lägger in extra resurser för att hantera det vi ser just nu, säger han till SVT. ("Terrormisstänkt man jagas av Säpo" SvD, 2015-11-19)

De har även inkluderat ett citat från den svenska statsministern Stefan Löfven som berömmar Säpos insats. Här kan man se vilken inställning som var mest framträdande i medierna mot Säpo innan de friade mannen från misstankarna.

Statsminister Stefan Löfven (S) kommenterar gripandet i ett skriftligt uttalande: ”Det är glädjande att svensk polis har lyckats gripa den efterspanade. Säkerhetspolisens arbete är långsiktigt och mycket arbete återstår. Jag imponeras av snabbheten med vilken man har funnit och gripit den eftersökta”, säger han i uttalandet. Hans Brun, terrorforskare vid King’s College i London, säger till TT att gripandet är en stor framgång för både den öppna polisen och Säpo. – De har jobbat snabbt och effektivt, väldigt professionellt och med stor tydlighet. Han påpekar också att inga uppgifter finns om att någon har skadats vid ingripandet. – Bara det är ju en fantastisk bedrift med tanke på typen av gärningsmän, säger Hans Brun. (”Terrormisstänkte greps vis asylboende” SvD, 2015-11-20)

Hyllningarna ovan kan påverka allmänhetens uppfattning om den aktuella händelsen. Som Mitnik (2017:9) förklarar har medierna en inverkan på individens förståelse över de händelser som det rapporteras om. När medierna i detta fall publicerar artiklar som talar positivt om Säpo, genom att exempelvis beskriva dem som snabba och noggranna, kan förtroendet för dem öka. I utdraget ovan har de även inkluderat ett citat från en terrorforskare som poängterar att Säpos insats har skett utan någon skada, vilket ”är en fantastisk bedrift med tanke på typen av gärningsmän”. Här sker ytterligare en stereotypisering av mannen där han klassas som våldsam. Mediernas beskrivningar av Säpos insats kan tolkas genom att Säpo framgångsrikt har kontrollerat det så kallade *okontrollerbara hotet* som utgör islamistisk terrorism i landet.

Dagar senare, när mannen har friats från misstankarna, sker ett skifte i medierna och flertalet artiklar publiceras där Säpos agerande snarare kritiserar än hyllas. Dagens Nyheter skriver att Säpos arbete har bidragit till ökad rädsla i samhället. Allmänheten uppmanades till att agera mer vaksamt vilket antas ha påverkat deras vardag.

Normalt brukar Säpo lösa en sådan här sak diskret och obemärkt, utan att skrämman upp en hel befolkning och utan att den enskilde drabbas av onödiga men. I det här fallet extra inkallades hundratals poliser över hela Sverige, bild och namn på den misstänktes spreds i och utanför landet och allmänheten uppmanades till skärpt vaksamhet, vilket fick många svenskar att undvika kollektiva färdmedel, hålla sig borta från allmänna platser och avboka sin medverkan på olika evenemang. (”Något har gått snett inom Säpo” DN, 2015-11-23)

I citatet nedan kritiseras Säpos insats ytterligare av Dagens Nyheter. När mannen greps i Boliden uppmärksammades det att mannens uppgifter och tillhåll kunde hittas genom Migrationsverket och hans personliga Facebook-sida. Dagens Nyheter menar därmed att den uppmärksammade efterlysningen inte var nödvändig för att hitta honom och att situationen hade kunnat hanteras på ett diskret sätt av Säpo, vilket inte hade påverkat allmänheten och den nu frikände mannen på ett liknande sätt.

Säpos ingripande – som tidigare har hyllats – beskrivs nu som oprofessionellt efter att det framkommit att mannen funnits i Migrationsverkets register i flera månader. På Facebook har han gjort uppdateringar om sin resa från Mosul i Irak, via Turkiet till Sverige och Boliden. I slutet av oktober lade han upp en bild på sig själv framför fastigheten där han senare greps. Att rikslarm krävdes för att hitta mannen framstår som underligt. ("Dömd på förhand" DN, 2015-11-23)

Medierna beskyller Säpo för att ha ökat rädslan i samhället. Dock har medierna tidigare visat sig vara en bidragande faktor till ökad rädsla i samhället genom deras rapportering om terrorism (Mitnik 2017:12). Detta blir mer tydligt i denna studie då medierna rapporterade om mannen utan några bekräftade uppgifter. De spred med andra ord vilseledande information som snarare grundade sig i spekulationer, vilket kan ha påverkat allmänheten i högre utsträckning än vad Säpos arbete kan ha gjort eftersom medierna är en primär källa för många (ibid:7), särskilt en tidning som Dagens Nyheter som är rikstäckande. Därmed har dessa medier en betydande roll för allmänhetens förståelse över Boliden-fallet och den dåvarande misstänkte mannen.

Samtidigt som medierna kritiserade Säpos agerande riktades även kritik mot dem, vilket även inkluderades i deras rapportering. I flertalet artiklar diskuteras mediernas roll och hur det har påverkat allmänheten och den misstänkte mannens personliga liv. Flera uttalanden i medierna av både experter och mediala aktörer menar att kritiken inte enbart kan riktas mot Säpo eftersom medierna har varit medverkande i utpekandet av mannen. Kritiken mot medierna handlar främst om att medierna stämplat mannen som en terrorist trots att han vid efterlysningen endast var skäligen misstänkt för förberedelse till terrorbrott, vilket är den näst lägsta graden av misstankar. I en krönika publicerad i Aftonbladet kritiseras även medierna eftersom de nu har ett betydande ansvar för att mannen alltid kommer vara förknippad med terrorplaner.

Icke desto mindre har tidningar, radio och tv ett betydande ansvar för att denne unge man på Google för alltid kommer vara förknippad med terrorplaner. Inte den bästa meriten, vare sig när man söker jobb eller ska gå på dejt. ("Både Säpo och media har all anledning att rannsaka sig själva" Aftonbladet 2015-11-23)

Både Sarnecki (2006) och Mitnik (2017) förklarar att mediernas rapportering har en inverkan på hur allmänheten uppfattar verkligheten, vilket tydliggörs i citatet ovan. Deras rapportering om muslimer och förmodade muslimer kan rekonstruera och förstärka stereotyper om att alla i den gruppen är terrorister. I detta fall när medierna är medvetna om effekterna av deras stereotypa rapportering om den nu frikände mannen rättfärdigas han som terrorist genom kritiken mot medierna och Säpo.

I medierna förklaras det även hur de har haft en påverkande roll över hur rättsväsendet har agerat i situationen med den nu frikände mannen. Säpos agerande under denna situation kan grunda sig i de händelser som skedde under samma vecka i övriga Europa men även hur medierna tenderar att rapportera om brottsligheten i Sverige. Sarnecki (2006:4–5) förklarar att medierna, genom deras stereotypa framställning av den brottsliga invandraren, har en inverkan på rättsväsendets arbete. Med andra ord, kan medierna påverka hur exempelvis Säpo hanterar individer och grupper som inte uppfattas som svenskar. Samtidigt menar Sarnecki (ibid) att även rättsväsendet har en påverkan på mediernas rapportering. Powell (2018:4–5) förklarar att gärningspersoner med anknytning till islam har lättare att stämplas som terrorister av medierna. I Boliden-fallet stämplas den frikände mannen inledningsvis som en terrorist. Enligt Powell (ibid) misstänks inte gärningspersoner utan koppling till islam initialt som terrorister. Detta väcker därmed frågan om mannen hade blivit stämplad som terrorist lika snabbt av både medier och Säpo om det inte hade framkommit att han har ursprung i Mellanöstern. Enligt Säpos uttalanden i medierna var det viktigt att agera snabbt. I citatet nedan försvarar Norran sitt handlande under händelserna. De menar att de publicerade den frikände mannens namn och bild eftersom de ville agera snabbt för att undvika att allmänheten skulle skadas.

Publiceringsbeslut bygger dock på det underlag som föreligger för stunden. Vi visste då att Säpo hade höjt hotnivån (...). Vidare visste vi också att Säpo jagade en man som var misstänkt för förberedelser till terrorbrott. Vi kände också till att det var viktigt att mannen greps snabbt eftersom det fanns risk att han skulle utgöra en fara för allmänheten. Det sammantaget bidrog till mitt beslut att publicera namn och bild på den numera frikända 22-åringen, Moder Mothanna Magid. ("Därför publicerade vi namn och bild" Norran, 2015-11-24)

Säpo anser, likt Norran, att det var viktigt att agera snabbt för att undvika skada. Som tidigare nämnts kritiseras medierna för att de pekade ut mannen som terrorist trots att Säpo endast skäligen misstänkte honom för förberedelse till terrorbrott. I citatet ovan förklarar Norran att de agerade utifrån Säpos uttalanden vid den höjda hotnivån. Både Säpo och medierna försöker

därmed rättfärdiga sitt agerande samtidigt som de försöker finna svar på var det blev fel. Enligt Goffmans teori (2015:13) kan man förstå att Säpo och mediernas hantering under situationen kan, enligt dem, ses som fullgod och rättvis då andra personer från samma kultur och religion har varit involverade i andra terrorincidenter. Här blir det tydligt att båda aktörerna inte hade någon anledning att misstänkliggöra mannen förutom det faktum att han härstammar från ett område som många gånger förknippas med terrorism. Detta överensstämmer med Schclarek Mulinaris (2017) studie där han belyser hur personer med annan etnicitet och hudfärg än den som tillhör normen oftare blir utsatta för polisens kontroller och att detta sker utan någon misstanke om brott.

I utdraget nedan fortsätter tidningen Norran förklara att det är viktigt att de uppmärksammar och fortsätter publicera mannens namn även om misstankarna hävts.

Viktigt dock i det här läget är att Moder Mothanna Magids frikännande får samma utrymme och uppmärksamhet som när han betraktades som en jagad brottsling. Därför har Norran valt att tillsvidare fortsätta publicera namnet på Moder Muthanna Magid, även efter misstankarna mot honom har hävts.

(”Därför publicerade vi namn och bild” Norran, 2015-11-24)

Trots att tidningarna rättfärdigar den dåvarande misstänkte mannen kan uppfattningen hos allmänheten om muslimer och förmodade muslimer som ett så kallat *okontrollerbart hot* mot samhället kvarstå eftersom medierna endast rättfärdigar den nu frikände mannen, men inte de resterande stereotypiseringarna om den gruppen. Som tidigare nämnts kan mediernas porträttering av mannen som god upplevas som att han skiljer sig åt mot ”de andra” muslimerna. Med andra ord är mannen inte längre en terrorist, men muslimer och förmodade muslimer kan fortfarande upplevas som ett hot mot samhället som måste kontrolleras.

6 Diskussion och slutsats

6.1 Diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka hur medier upprätthåller stereotypa skildringar av muslimer och förmodade muslimer. Detta undersöktes genom att studera hur den misstänkte gärningspersonen i Boliden-fallet framställs av nyhetsmedier och vidare hur det kan förstås genom stigmatisering och andrafiering. Tidigare forskning inom ämnet har visat att medier uppmärksammar avvikande brotts handlingar och gärningspersoners etnicitet i högre

utsträckning än de mer vardagliga brotten och gärningspersoner som tillhör de ”normala” i samhället (Mitnik 2017, Powell 2018, Sarnecki 2006). Resultaten av denna studie har visat sig överensstämma med tidigare forskning. Mannen som misstänktes för förberedelse till terrorbrott i Boliden-fallet beskrivs flertalet gånger i medierna med betoning på hans etnicitet, vilket kan ses i tema (1) misstänkliggörande av mannen och misstänkliggörandet av muslimer. Goffmans teori om stigmatisering passar väl i förklaring till hur man kan förstå mediernas gestaltning av den misstänkte mannen och terrorism. Mannen i Boliden-fallet kategoriseras initialt som terrorist. Denna kategori har en negativ stämpling och kan medföra ytterligare attribut som exempelvis våld och islamism, vilket är två attribut som kan förknippas med terrorism (Mitnik 2017:31). Som tidigare nämnts grundar sig flera beskrivningar av mannen i hans etnicitet. Sarnecki (2006:348–349) poängterar i sin studie att medierna ofta riktar uppmärksamheten mot gärningspersoners etnicitet i deras brottsrapportering. Den mediala stämplingen som terrorist kan därmed tänkas grunda mannens härkomst då den kan påverka allmänhetens föreställningar om honom eftersom det redan finns existerande stereotypa skildringar om individer från Mellanöstern som våldsamma och barbariska (Laughey 2007:139). Mediernas stigmatisering av den misstänkte mannen som terrorist kan därför förklaras utifrån orientalismen och teorin om *de Andra*. Dessa två teoretiska perspektiv förklarar varför mannen initialt kategoriseras som terrorist, medan Goffmans teori om stigmatisering bidrar med en förståelse över hur han framställs i medierna och vilken effekt detta kan ha i samhället. Mannens stigma beror på var han härstammar från, vilket bidrar till att stigmatiseringen av honom lättare kan ske eftersom hans sociala identitet är annorlunda från normen. Som tidigare nämnts sker stigmatisering under ojämlika maktförhållanden, vilket, enligt teorin om *de Andra*, även förstärker stereotypiseringen av grupper utanför normen. Medierna har därmed visat sig skapa samt återskapa den rådande uppfattningen om muslimer och förmodade muslimer genom mannens attribut och etnicitet och dess föreställda koppling till terrorism.

I tema (2) hotet mot Sverige beskrivs hur mediernas rapportering om terrorism kan påverka allmänhetens uppfattning om ämnet, vilket kan kopplas till tema (3) Säkerhetspolisen och mediernas roll där man kan notera att medierna är medvetna om att deras gestaltning har en påverkan på samhället. Medierna beskriver även hur rättsväsendet har blivit påverkade av dem under denna situation. Mitnik (2017:7) menar att medier inte medvetet manipulerar läsare men att de i deras ställningstagande formar en förståelse för ett ämne.

För att öka studiens trovärdighet hade en jämförande studie mellan olika fall varit användbart, eftersom detta kan ge ett mer generaliserbart resultat. Studien utgår endast ifrån Boliden-fallet. Detta kan ha en inverkan på resultatet eftersom mediernas rapportering under denna period kan ha varit påverkade av andra omständigheter, som exempelvis terrorattentaten i Paris. Därmed hade inkludandet av fler fall medfört att studien hade erhållit ett mer mångtydigt och generaliserbart resultat. Att ha i åtanke är att urvalet av artiklar och medier också påverkar resultatet. Studien utgick ifrån artiklar publicerade i lokala samt nationella morgon- och kvällstidningar, där gestaltningen av terrorism kan skilja sig åt. Resultatet kan ses för hur svenska mediers gestaltning i denna händelse, dock kan det vara skillnader i hur tidningarna gestaltar terrorism. Medierna porträtterar mannen genom dessa två synsätt, vilket båda förstärker föreställningarna om att muslimer utgör ett hot mot samhället. När han porträtteras som god, med vittnesmål från bland annat vänner, presenteras det som att just han visserligen är en ”god” muslim, som kan tolkas som att muslimer inte ses som goda. Skillnaderna mellan medierna hade kunnat undersökas genom en kvantitativ innehållsanalys, vilket även hade ökat studiens trovärdighet. Den kvantitativa innehållsanalysen hade kunnat ge ett resultat som visade hur ofta och när den misstänkte mannens etnicitet nämns samt hur ofta han beskrivs som en terrorist eller med anknytning till islam och den islamiska staten. För en fördjupad studie skulle det vara intressant att studera mediernas rapportering av terrorism över en längre tid, för att utesluta eventuella påverkan av enskilda händelser. En annan framtida studie skulle kunna fokusera på vilka konsekvenser muslimer och förmodade muslimer upplever att mediernas rapportering leder till.

6.2 Slutsats

Avslutningsvis är studiens slutsats att medierna har en betydande roll för maktförhållandena i samhället då individer och grupper utanför normen stereotypiseras. Den tidigare forskning som användes i denna studie visar att medier rapporterar oproportionerligt mycket om terrorism, dock kan inte den slutsatsen dras utifrån denna studie då den har utgått från en specifik händelse och tidsperiod. Detta fall valdes vidare ut för att det förväntades kunna belysa hur islam och terrorism kopplas ihop och hur medier har en roll i konstruktionen av denna bild. Det kan förstås att medier prioriterar sällsynta brott i deras nyhetsrapportering. Mediernas gestaltning av Boliden-fallet visar hur de skapar en falsk förståelse för terrorism och hur det kan leda till att muslimer och förmodade muslimer stereotypiseras av allmänheten. Mediernas brottsrapportering har även visat sig ha en inverkan på rättsväsendets kontroller och hantering

av misstänkta personer med en etnicitet utanför normen. Den misstänkte mannen som härstammar från Irak tillhör en grupp i samhället som har visat sig misstänkliggöras av polisen. Medierna framställer terrorism som ett okontrollerbart hot, kopplar även terrorism till islam och rapporterar händelsen parallellt med Paris-attentatet, vilket bidrar till rädsla i samhället, samtidigt som de uppmärksammar att det inte finns en koppling däremellan. När mannen frikänns från misstankarna rättfärdigas han i medierna medan de försöker finna svar på hur en oskyldig man kunde misstänkliggöras som terrorist och bli jagad av polis över hela landet. Säpo och mediernas handlingar ifrågasätts men det som diskuteras i mindre utsträckning är den maktordningen i samhället som kan ha påverkat både medierna och Säpos agerande – det vill säga att han misstänkliggjordes som terrorist bland annat för att han har ursprung i Mellanöstern. Mannen rättfärdigas men det kan uppfattas i medierna att resterande muslimer och förmodade muslimer fortfarande misstänkliggörs som terrorister.

7 Litteraturförteckning

7.2 Litteratur

Ahrne, Göran & Svensson, Peter. 2015. Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, 17–31.

Bryman, Alan. 2008. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Bryman, Alan. 2015. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Bryman, Alan. 2018. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Stockholm: Liber.

Boréus, Kristina. 2015. Texter i vardag och samhälle. I Ahrne, Göran och Svensson, Peter. *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber, 157–175.

Ekström, Mats och Johansson, Bengt. 2019. *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Goffman, Erik. 2015. *Stigma: Den avvikandes roll och identitet*. 4:e uppl. Studentlitteratur AB, Lund.

Hall, Stuart. 2013. The spectacle of the 'Other'. I Hall, Stuart, Evans Jessica och Nixon Sean (red.). *Representation: cultural representation and signifying practices*. 2. uppl. London: SAGE, 215–271.

Hartman, Jan. 2004. *Vetenskapligt tänkande: från kunskapsteori till metodteori*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Malm, Andreas. 2009. *Hatet mot muslimer*. Stockholm: Atlas.

Rennstam, Jens och Wästerfors, David. 2015. *Från stoff till studie: Analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Said, Edward. 2016. *Orientalism*. Stockholm: Ordfront.

Strömbäck, Jesper. 2014. *Makt, medier och samhälle*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, Peter. 2015. Teorins roll i kvalitativ forskning. I Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber, 208–219.

Thurén, Torsten. 2007. *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2. uppl. Stockholm: Liber.

7.1 Elektroniska källor

- Adam, George. 2019. Lagen om särskild utlänningskontroll – så funkar den. *SVT Nyheter*. 17 maj. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/fem-personer-gripna> (hämtad 2020-04-30)
- Malmgren, Kim. 2015. Jagas i Sverige. *Expressen*. 19 november, 8–9.
- Mitnik, Zackary. 2017. *Post-9/11 Media Coverage of terrorism*. City University of New York: John Jay College of Criminal Justice.
- Mårtensson, Ronja. 2016. Parisdåden startade Europas stora terroristjakt. *Svenska Dagbladet*. 19 mars. <https://www.svd.se/parisdaden-startade-europas-stora-terroristjakt> (hämtad 2020-04-30).
- Laughey, Dan. 2007. *Key Themes in Media Theory*. Maidenhead: Open Univ Press/McGraw-Hill.
- Powell, Kimberly A. 2018. Framing Islam/Creating Fear: An Analysis of U.S. Media Coverage of Terrorism from 2011–2016. *Religions* 2018(9) 257: 1–15. doi:10.3390/rel9090257.
- Sarnecki, Jerzy (red.). 2006. *Är rättvisan rättvis: Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*. Stockholm: Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering.
- Schclarek Mulinari, Leandro. 2017. *Slumpvis utvald: ras-/etnisk profilering*. Solna: Civil Rights Defenders/Stockholms universitet.
- Schclarek Mulinari, Leandro. 2019. The Spectrum of Repression: Swedish Muslims' Experiences of Anti-terrorism Measures. *Critical Criminology* 27:451–466. <https://doi.org/10.1007/s10612-019-09462-8>
- Shammas, Victor L. 2018. *The Arab Body. Rhizomes: Cultural Studies in Emerging Knowledge* (34). doi: 10.20415/rhiz/034.e09.
- Skrivelse 2014/15:146. *Förebygga, förhindra och försvåra – den svenska strategin mot terrorism*.
- Phelan C. Joe och Link G. Bruce. 2001. Conceptualizing Stigma. *Annual Review of Sociology* 27:1, 363–385.

Vetenskapsrådet. 2002. Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wierup, Lasse och Delin, Mikael. 2015. Polisen ökar närvaron på allmänna platser. *Dagens Nyheter*. 19 november.

7.3 Muntliga källor

Utredare hos Diskrimineringsombudsmannen. 2020. Intervju 6 mars.

7.4 Bilagor

7.4.1 Analyserat material

”Polisen ökar närvaron på allmänna platser” (DN, 2015-11-19)

”Experten: Var mer vaksam” (Aftonbladet, 2015-11-19)

”Polisen rustar” (Expressen, 2015-11-29)

”Myndigheternas larm visar på det allvarliga läget” (DN, 2015-11-19)

”Terrormisstänkt man jagas av Säpo” (SvD, 2015-11-19)

”Säpo beslutar om höjd hotnivå” (Norrnan, 2015-11-19)

”Stred för IS - jagas i Sverige” (Aftonbladet 2015-11-19)

”Höjd beredskap - misstänkt terrorist jagas av Säpo (VK, 2015-11-19)

”Att hantera terrorhotet kräver balans mellan två känslor” (DN, 2015-11-20)

”Det här visar att vi har en kapabel säkerhetstjänst” (Aftonbladet, 2015-11-20)

”Höga hotnivån ligger kvar” (SvD, 2015-11-20)

”Terrormisstänkte greps vis asylboende” (SvD, 2015-11-20)

”Här greps Mutar Muthanna Majid” (Norrnan, 2015-11-20)

”Säpo: Hotet finns kvar” (Expressen 2015-11-20)

”Terrormisstänkt greps efter insats” (SvD, 2015-11-20)

”Jakten är över” (Aftonbladet, 2015-11-20)

”Faran är inte över” (Aftonbladet 2015-11-22)

”Misstänkt kan ha flera medhjälpare” (SvD, 2015-11-20)

”Terrormisstänkt del av större grupp” (VK, 2015-11-20)

”Den misstänkte levde ett öppet liv på facebook” (DN, 2015-11-21)

”Många oklarheter kring misstänkt” (SvD, 2015-11-21)

”Ökad kontroll att vänta på boenden” (Norrnan, 2015-11-21)

”Aldrig att han skulle hjälpa IS” (Aftonbladet, 2015-11-21)

”Chock och rädsla efter polisens terroristjakt i Boliden” (DN, 2015-11-21)

”Försvaras av sin mor” (Expressen, 2015-11-21)

”Vännen: Sa att han hade flytt från IS” (Aftonbladet, 2015-11-21)

”Boliden i chock: vi tänker att de gripit fel person” (VK, 2015-11-21)

”Pressad i förhör” (Expressen, 2015-11-21)

”Säpo: Trovärdig och tillräcklig information” (SvD, 2015-11-22)

”Säpos försvar - efter gripandet” (Aftonbladet, 2015-11-22)

”Pappan: han skulle aldrig ha med IS att göra” (Expressen, 2015-11-22)

”Säpo försvarar sitt gripande: Vi agerade resolut” (Expressen, 2015-11-23)

”Något har gått snett inom Säpo” (DN, 2015-11-23)

”22-åringen frias från alla brottsmisstankar” (DN, 2015-11-23)

”Dömd på förhand” (DN, 2015-11-23)

”Säpo klarade inte att hålla huvudet kallt” (SvD, 2015-11-23)

”Hot mot Sverige kvarstår” (Aftonbladet, 2015-11-23)

”Förskräckligt antiklimax och misslyckande” (Aftonbladet, 2015-11-23)

”Både Säpo och media har all anledning att rannsaka sig själva” (Aftonbladet 2015-11-23)

”Kritik mot Säpo och media” (VK, 2015-11-23)

”Magids egna ord” (Expressen 2015-11-24)

”De tycks inte ha en susning hur Säpo jobbar” (Aftonbladet 2015-11-24)

”Terrorhotbilden finns kvar” (SvD, 2015-11-24)

”Därför publicerade vi namn och bild” (Norrnan, 2015-11-24)

”Rikspolischefen om insatsen i Boliden: Vi har gjort rätt” (DN, 2015-11-24)

”Polisen trappar ned terrorinsatsen” (VK, 2015-11-24)

”De frågade mig om bomber och vapen” (Aftonbladet, 2015-11-25)

”Regeringen vill tvinga ner asyltalen” (SvD 2015-11-25)